

Milí čtenáři Tvaru,

naš obtydeník se v tomto čísle zaměřil na nově vzniklou Asociaci spisovatelů. Jakožto členovi této asociace a jejího výboru se mi o tomto tématu nepíše snadno. Zopakujme si, že AS vznikla jako reakce na dlouhotrvající poptávku po funkční oborové organizaci, která by ve veřejném prostoru hájila zájmy básníků i prozaiků a vytvářela mosty mezi společností a literární obcí. A takováto organizace nyní vznikla. Je pochopitelné, že její zrod i první kroky provází řada pochybovačných otázek. Proto jsme položili tři dotazy předsedovi AS Janu Němcovi a tytéž i básníkovi Jakubu Řehákovi, který se k nové organizaci z důvodů, jež vysvětluje ve svém příspěvku, nepřipojil. Tuto konfrontaci pokládáme spíše za začátek dialogu mezi AS a literární veřejností nežli za jeho definitivní podobu. Samozřejmě že chytré kritické ohlasy asociace potřebuje, bez nich by se nemohla dál rozvíjet. Přece jen bych ale jednu drobnou poznámku na její obranu učinil: vznikla teprve na přelomu roku. Chápu, že řada autorů by chtěla, aby se jasně profilovala, respektive vyjádřila k veřejným otázkám, ale v tak rychlém časovém sledu to není možné. Asociace je na samém začátku, první obsáhlejší hodnocení jejích kroků bude proto na místě až koncem roku. Coby její člen jsem velmi rád, že své plány začíná realizovat – soudě podle energie, která mezi jejími členy panuje – s představitostí a nadšením.

V tomto čísle také upozorňujeme na výročí padesáti let od úmrtí básníka Václava Hraběte. Připomínáme je ukázkou ze vzpomínkové knihy, která by měla v nejbližších dnech vyjít a jejímž autorem je básníkův spolužák a blízký přítel Jiří Kalous, a také rozhovorem s Mirkem Kováříkem, mužem, který má na Hrabětově posmrtné slávě neodmyslitelný podíl. Hrabětovský mýtus patří k české poezii; jak jsem se zmínil i jinde, nepokládám sice Václava Hraběte za příliš originálního básníka, svým dílem však dokázal zaujmout i ty čtenáře, kteří pro poezii nemají vnitřní ustrojení. Další pozoruhodné autorce čerpající z beatnických inspirací, Vladimíře Čerepkové, se budeme věnovat v některém z následujících čísel.

Přeji vám jarní čtení

Adam Borzič

19. března 18.00 | O českou národní identitu

Večer se koná u příležitosti vydání stěžejního díla literárního historika, kritika, esejeisty, prozaika a básníka Františka Kautmana, signatáře Charty 77, *O českou národní identitu*, které právě vydalo nakladatelství Pulchra.

Knihovna Václava Havla, Ostrovní 13, Praha 1.

25. března 10.00 | Fenomén undergroundu: Jáchym Topol

Cyklus přednášek o českém undergroundu jako sociálním, politickém a historickém fenoménu pořádá Historická sociologie FHS UK a Knihovna Václava Havla pod vedením sociologa Nicolase Maslowského.

Knihovna Václava Havla, Ostrovní 13, Praha 1.

25. března 18.00 | Obraz japonské společnosti nejen v dílech Haruki Murakamiho

Večerní povídání o japonské literatuře, starší i současné, kterou dnes ve světě reprezentuje především populární Haruki Murakami. Obraz japonské společnosti, kultury, historie, erotiky v dílech Murakamiho i jeho předchůdců. Jak vnímají japonští spisovatelé společenské proměny, a jak je reflektují ve své tvorbě, bude hovořit překladatelka Klára Macúchová a o současné japonské společnosti Martin Tirala, odborný asistent v Ústavu Dálného východu FF UK.

Dům čtení, Ruská 192, Praha 10.

25. března 19.00 | Magnesia Litera II

Autorské čtení tvůrců nominovaných v některé ze sedmi kategorií výročních knižních cen Magnesia Litera. Čtou a besedují Vratislav Maňák, Petr Stančík a Olga Stehlíková. Uvádí Pavel Mandys z pořádajícího občanského sdružení Litera.

Knihovna Václava Havla, Ostrovní 13, Praha 1.

30. března 18.00 | Sestupy a naděje Jana Balabána

Knihu *Sestupy a naděje Jana Balabána* (vydala o.p.s. Civipolis, Olomouc 2013) prezentuje autorka Blanka Kostřicová. Jedná se o první knižní interpretaci celého díla Jana Balabána. Ačkoli je to publikace odborná, je psaná čtivým způsobem a zcela přístupná širokému publiku zájemců o (českou) literaturu či přímo o dílo J. Balabána. Kostřicová byla Balabánovou spolužačkou a blízkou přítelkyní. Sama vydala kromě dvou odborných také několik beletristických publikací. V knize sleduje především hlavní vývojovou linii – přesun akcentů od poloh (téměř) bezvýhodných k těm nadějnějším.

Ústřední knihovna, Mariánské nám. 1, Praha 1.

Fotomontáž na titulní straně Mikuláš

969 SLOV O PRÓZE | JIŘÍ HÁJÍČEK: VZPOMÍNKY NA JEDNU VESNICKOU TANCOVAČKU, HOST, BRNO 2014

Jsou prozaici, kterým se představa literatury propojuje s velkými gesty: s „mocným“ námětem, úžasnou fikcí, vzrušujícím příběhem, promyšlenou zápletkou či s nečekanou pointou. A jsou prozaici pohybující se ve skromnějších polohách, inklinující k realistickému mapování každodenního toku přítomnosti. Rozdíl mezi těmito dvěma autorskými typy není hodnotový, byť u čtenářů (i kritiky) se zpravidla snáze prosadí ten, kdo pracuje s aktuálními tématy a atraktivními narativními efekty, které na první pohled zaujmou. Oba způsoby psaní totiž mohou přinést stejně pozoruhodné literární počiny. Je to však rozdíl daný osobním tvůrčím naturelem a způsobem, jakým ten či onen spisovatel vnímá svět kolem nás, tedy jakým literárně myslí. Skutečně zajímavá díla pak vznikají tehdy, když si určitý autor tento svůj naturel uvědomí a dokáže mu dostát.

Jiří Hájíček je zjevně prozaik druhého typu, autor povahou „odsouzený“ k analýzám lidské všednosti a zdánlivé obyčejnosti, k zaznamenávání drobných a pomíjivých okamžiků, kdy se tato všednost skrze konkrétní detail či postřeh rozevírá a začíná vypovídat o něčem hlubším, co se skrývá za ní.

A nic na tom nemění fakt, že si Hájíček oblibu kritiků i u širší čtenářské veřejnosti vybojoval před deseti lety knihou *Selský baroko*, v níž vsadil na formu velkého společenského románu analyzujícího ideově důležité téma združstevňování a jeho dnešní reflexi, přičemž použil působivé vypravěčské triky převzaté z detektivního žánru, které měly proces hrdinova postupného analytického pronikání k podstatě sociálního problému zajímavě demonstrovat. Navzdory slávě, kterou mu román přinesl, považuji tento Hájíčekův (před deseti lety vydaný) pokus vyhovět volání po velké a vý-

pravné epice, jakož i po čtenářsky přitažlivém čtivu, za mesalianci a omyl. Vnímám totiž zásadní rozpor mezi zvolenou prozaickou formou a autorovým přirozeným způsobem psaní a myšlení, čehož důsledkem je, že se mu nepodařilo naplnit „zadání“, které před něj bylo volbou formy románu postaveno a které se tak transformovalo ve schéma. Narativní konstrukce, jež byla recipována jako literární diagnóza závažného společenského tématu, ve skutečnosti zachycovala jen vnější jevový rozměr daného problému.

Proto jsem ocenil, když se Hájíček v následujícím románu *Rybí krev* vrátil k tomu, co opravdu umí, a své elegické vyprávění o životě a konci jedné vesnické komunity, která musela ustoupit nově budované přehradě – respektive atomové elektrárně, již tato přehrada slouží –, vystavěl způsobem, díky němuž jeho sklon k zaznamenávání životaběhu začal významově fungovat. Místo překvapivých fabulačních efektů totiž vsadil na svou schopnost vyjádřit všednost až bezvýznamnost toho, jak jeho hrdinové prožívají běžící čas, a současně poukázat na skryté silné momenty lícených osudů, na lidské bolesti i radosti tak, jak je vyjevují běžné mezilidské kontakty.

Od Hájíčka jako autora *Rybí krve* pak už vede přímá linie k tomu, v čem je podle mého přesvědčení tento prozaik nejvíce sám sebou, totiž k jeho tvorbě povídkové. A tudíž také k jeho přítomné knize. *Vzpomínky na jednu vesnickou tančovačku* jsou souborem (výborem?) autorových kratších textů od osmdesátých let až po nedávno minulou přítomnost. Obsahují texty zařazené do knih *Snídaně na refýži* (Hynek 1998) a *Dřevěný nůž* (Host 2004), ale také povídky vydávané později v různých časopisech a sbornících, případně dosud nezveřejněné.

Několik desítek let tvorby, jež tato kniha reprezentuje, nám ji snad umožňují pojímat jako exkurzi do autorovy prozaické poetiky, přičemž stojí za zaznamenání, jak relativně málo se tato poetika v čase proměňovala. Je samozřejmě možné evidovat přirozené stárnutí Hájíčekových hrdinů, nicméně základy jeho techniky tvorby, volby námětů i způsob jejich zpracování zůstávají po celou dobu stejné a bez výrazného zlomu.

Soubor prezentuje Hájíčka především jako všímavého pozorovatele života, navíc schopného dát svému pozorování působivý jazykový a literární rozměr, kultivovaně užívající různých vrstev jazyka. Některé jeho texty mohou sice mít autobiografickou inspiraci, nicméně vypravěč se rád také „převléká“ za jiné osoby. Autorem oblíbená první osoba tu tudíž není spolehlivým signálem privátní inspirace. Jednotlivé povídky jsou pak koncipovány jako realistický záznam konkrétních mezilidských situací: jejich základním námětem jsou okamžiky, kdy úspěšně či neúspěšně vstupujeme do vzájemné komunikace a snažíme se dorozumět a vzájemně pochopit. Hájíčekovy postavy tedy nefungují jako figurky na šachovnici příběhu, jenž je dán autorským záměrem, ale vyrůstají ze snahy zachytit osobitost mužů a žen, kteří se těchto setkání a svárů účastní a kteří skrze ně projevují svou osobitost. Aktéry situací mohou být rodinní příslušníci, přátelé, sousedi, stejně jako například dvě ženy, jež se náhodou setkají o Vánocích. Výsledná vyprávění nejsou do sebe uzavřenými příběhy, ale spíše dílčími epizodami, zastávkami v plynutí času lidského života, jež nejednou funkčně balancují na samé hranici banality. A třebaže tato vypravování můžeme označovat jako povídky, ve skutečnosti mají spíše podobu kapitol z příběhů, které se započaly kdysi

dávno a nepochybně budou ještě pokračovat. Svým způsobem je každá z nich zárodkem potenciální ságy – tak, jak to naznačuje poslední text souboru, jenž je nazván „Vesnickéj román“ a vykresluje historické osudy jednoho starého stavení.

V podstatě konstantní zůstává i námětový a myšlenkový rozměr autorových povídek. Snad jen s tím rozdílem, že ve starších povídkách jsou Hájíčkovi mladší hrdinové více ukotveni v přítomnosti, bezprostředněji se věnují právě prožívaným pocitům a emocím, kdežto v textech pozdějších je stále více patrné autorovo zaujetí problematikou paměti a zejména příslušností člověka k rodu, jakož i místu a prostoru. Tedy k jihočeské vesnici, která je všem Hájíčekovým postavám domovem. Ten mohou jednotlivé postavy opustit i ztratit, přesto však v nich neustále zůstává, ať již vegetují kdekoli.

Vzato literárněhistoricky, Hájíčkovo povídkové psaní organicky rozvíjí téma vesnice jako pozitivního prostoru pro existenci tak, jak to v české literatuře známe od časů devatenáctého století. A to včetně konzervativního důrazu na tradiční jistotu řádu, který má být s tímto prostorem spjat a jehož narušení autor velmi citlivě vnímá a hodnotí. Jeho povídky ale kupodivu nejsou založeny nad zánikem tohoto řádu pod vlivem nedokonalosti současné lidské společnosti, ale naopak často vyjadřují naději, že návrat k němu je možný, pokud se člověk odhodlá dávné chyby odčinit a napravit.

Hájíčekovy povídky nejsou až tak atraktivní čtivo, jejich kumulace v jedné knize navíc může posílit pocit jejich stereotypnosti, nicméně jde o kus poctivé literární práce.

Pavel Janoušek